

Afazja dziecięca

Afazja jest terminem pochodzącym z języka greckiego. Oznacza niemówienie (a-nie, fazja-mówienie).

Afazja to zaburzenie neurologiczne, którego przyczynę stanowią nieprawidłowości w funkcjonowaniu lub uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego (ośrodków mowy w mózgu bądź połączeń nerwowych pomiędzy nimi). Ma charakter rozwojowy.

W psychologii, pedagogice, logopedii, medycynie pojęciem tym określa się trzy rodzaje zaburzeń mowy:

- 1) Zaburzenia wynikające z niewykształcenia kompetencji językowych to **rozwojowa afazja dziecięca**. Jest to brak rozwoju mowy wywołany patogennymi czynnikami w najwcześniejszym okresie życia od prenatalnego do ukończenia pierwszego roku życia.
- 2) Zaburzenia związane z niedokształceniem kompetencji językowych określa się mianem **nabytej afazji dziecięcej**. Polega ona na zahamowaniu wcześniej prawidłowo przebiegającego rozwoju mowy lub utracie już zdobytych umiejętności językowych. Etiologia zaburzeń tego rodzaju obejmuje okres pomiędzy początkiem drugiego, a siódmym rokiem życia.
- 3) Zaburzenia polegające na utracie prawidłowo wykształconych kompetencji językowych nazywane są **afazją nabytą typu dorosłego**. Geneza tego zjawiska sięga późniejszego okresu, po ukończeniu siódmego roku życia.

DZIAGNOZA:

Aby postawić diagnozę afazji dziecięcej, należy wykluczyć szereg innych schorzeń i nieprawidłowości. Przede wszystkim deficyty mowy powinny mieć charakter pierwotny. Nie mogą wynikać z zaburzeń pamięci czy emocji, całościowych zaburzeń rozwojowych, schizofrenii, niepełnosprawności intelektualnej, nieprawidłowości aparatu ruchowego mowy czy problemów ze słuchem.

Syndrom ten może zostać orzeczony u dzieci, które:

- posiadają sprawny aparat artykulacyjny;
- mają słuch w normie;
- są prawidłowo rozwinięte intelektualnie;
- nie stwierdzono u nich zaburzeń ze spectrum autyzmu;
- nie mają innych opóźnień rozwojowych poza mową.

Omawiane zaburzenie nie jest spowodowane błędami wychowawczymi czy zaniedbaniami ze strony opiekunów. Deprywacja środowiskowa może być jednym z czynników wpływających na przebieg afazji, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną.

FUNKCJONOWANIE DZIECKA Z AFAZJĄ

Dziecko z afazją funkcjonuje jak człowiek rozmawiający z cudzoziemcami, których język zna bardzo słabo. Nie jest zdolne do powiedzenia tego, co chce. Ma problemy ze znalezieniem właściwych słów i skonstruowaniem zdań, za pomocą których mogłoby zwerbalizować swoje myśli. Używa języka niezrozumiałego dla innych. Zjawisko to

określa się mianem upośledzenia mowy czynnej. Nie jest też w stanie zrozumieć, co mówią inni. Pojmuje pojedyncze słowa, ale nie potrafi wychwycić sensu całej wypowiedzi. Trudności te nazywane są upośledzeniem mowy biernej.

Najczęściej wyróżnia się trzy rodzaje afatycznych zaburzeń mowy:

- afazja ekspresyjna (ruchowa, motoryczna, afazja Broki);
- afazja percepcyjna (sensoryczna, czuciowa, afazja Wernickiego);
- afazja mieszana (percepcyjno-ekspresyjna, ruchowo-czuciowa).

Funkcjonowanie językowe dzieci z afazją ekspresyjną/ motoryczną:

Dzieci z afazją ekspresyjną nie przejawiają poważnych problemów w rozumieniu języka. Tracą natomiast zdolność mówienia. Zdają sobie sprawę, jakie myśli pragną wyrazić, ale nie znajdują na to odpowiednich słów.

- niewykształcenie lub zanik mowy spontanicznej (utrudnione bądź zahamowane inicjowanie wypowiedzi);
- używanie form lub języka niezrozumiałego dla rozmówcy
- niezdolność generowania dłuższych komunikatów werbalnych (stosowanie krótkich, prostych zdań lub zwrotów, opuszczanie słów trudnych do przypomnienia, przyimków, co nadaje mowie styl „telegraficzny”);
- powolny, mało płynny, sylabizowany sposób mówienia;
- powtarzanie słów, zwrotów zastyszanych przed chwilą (echolalia);
- zastępowanie brakujących słów, głosek innymi (parafrazje);
- przestawianie kolejności sylab w wyrazie, głosek w sylabie (metatezy);
- błędy gramatyczne (agramatyzmy);
- szyk przestawny w zdaniach (inwersja);
- nadużywanie słów ogólnikowych;
- wielokrotne stosowanie tego samego słowa podczas wypowiedzi,

ZROZUM

Afazja rozwojowa **MOTORYCZNA**

- *Mówię językiem, którego często nie rozumiesz.*
- *Trudno mi opanować umiejętność czytania i pisania.*
- *Moja pamięć i koncentracja mnie zawodzą.*
- *Powtarzając wyrazy zniekształcam je. Nawet proste trudno mi wyraźnie wypowiedzieć.*
- *Mam problem z przypomnieniem sobie niektórych słów. Na "łyżkę" mówię "widelec" a "kolację" nazywam "śniadaniem".*
- *Nie umiem budować poprawnych gramatycznie zdań.*
- *Styl mojej wypowiedzi jest często bardzo prosty.*
- *Niestety myślę powoli.*
- *Dobrze słyszę, ale nie zawsze rozumiem to, co ktoś do mnie mówi.*
- *Z trudem zapamiętuję kształty liter i cyfr. Moje rysunki są ubogie w szczegóły. Moje pismo nie trzyma się liniatury.*
- *Mam problem z wykonywaniem precyzyjnych ruchów dłońmi. Nie lubię pisać, ani rysować. Bywa, że niezgrabnie się poruszam.*
- *Mylą mi się dni tygodnia. Nie wiem co robiłem godzinę temu i co jadłem wczoraj na obiad. W nowym miejscu bywam zagubiony i niespokojny.*

www.facebook.com/RazemRozkodujmyAfazje www.rozkodujmyafazje.pl

Funkcjonowanie językowe dzieci z afazją percepcyjną/ sensoryczną:

Dzieci dotknięte afazją percepcyjną mają trudności z rozumieniem języka przy zachowanej zdolności mówienia. Słyszą mowę innych i same mówią, lecz nie wychwytyją sensu własnych ani cudzych wypowiedzi.

- trudności w zakresie interpretacji wyrażen określających stosunki przestrzenne, czasowe, zależności;
- nierozumienie pojęć abstrakcyjnych, uogólniających;
- mechaniczne powtarzanie usłyszanych pytań, poleceń, wynikające z ich niezrozumienia;
- brak lub nieadekwatność reakcji na pytania, polecenia, związane z niemożnością ich zinterpretowania;
- stosunkowo łatwe, spontaniczne inicjowanie mowy (np. potok słów, gadatliwość - logorea);
- błędy gramatyczne (agramatyzmy);
- zniekształcanie wyrazów;
- używanie słów niezgodnie z ich znaczeniem;
- wypowiedzi pozbawione logiki;
- mowa niezrozumiała, sprawiająca wrażenie obcego języka (afazja żargonowa).

POMÓŻ ZROZUMIEĆ

Afazja rozwojowa

SENSORYCZNA

- Nie zawsze Cię rozumiem, mimo, że Cię słyszę.
- Mam trudności w wysłuchiwaniu i zapamiętywaniu poleceń. Ciężko mi zapamiętać wiersz. Deformuję słowa. Trudno mi skupić się na słuchaniu czytanych bajek.
- Powtarzam wyrazy lub zdania bez zrozumienia sensu wypowiedzi.
- Kilkakrotnie powtarzam te same słowa.
- Mam problem z zapamiętywaniem tekstu. Nie zawsze rozumiem znaczenie słów.
- Często wypowiadam się agramatycznie i nielogicznie.
- Dość łatwo uczyć się pisać i czytać, ale nie zawsze rozumiem sens tego co czytam.
- Trudno jest mi się zwinnie poruszać i wykonywać precyzyjne ruchy.
- Moje zmysły nie zawsze właściwie odbierają i interpretują bodźce z zewnątrz. Nie lubię hałasu, metek na ubraniach, mocnych zapachów. Bywa, że jem tylko kilka wybranych potraw.
- Uczenie się sprawia mi trudność.
- Bywa, że moje reakcje są nieadekwatne do sytuacji. Zdarza się, że unikam innych, krzyczę lub płaczę.

www.facebook.com/RazemRozkodujmyAfazje www.rozkodujmyafazje.pl

U dzieci cierpiących na **afazję mieszaną** występuje zespół objawów charakterystycznych dla obu typów zaburzenia: ekspresyjnego i percepcyjnego.

Afazji ekspresyjnej i percepcyjnej często towarzyszą zaburzenia mowy o charakterze amnestycznym. Polegają one na niemożności przypomnienia sobie właściwych słów do

określenia konkretnych przedmiotów i pojęć. Wskutek tego dziecko określa rzeczy i zjawiska opisowo. Gdy podamy mu pierwszą zgłoskę, szybko odnajduje właściwe słowo.

Afazji mogą towarzyszyć także inne trudności. Określa się je jako zaburzenia współistniejące.

Do najczęściej występujących zaburzeń towarzyszących afazji należą:

- problemy z pamięcią;
- trudności w koncentracji uwagi przy odbiorze tekstu słuchanego i czytanego;
- nieprawidłowości w procesie czytania i pisania;
- wtórne zaburzenia emocjonalne powstałe na tle dysfunkcji mowy.

W praktyce nie zdarza się, by dwoje dzieci z afazją miało identyczne objawy. Także u jednego dziecka nie obserwuje się stałości w zakresie występujących symptomów, mogą się one pojawiać falami lub występować w różnym natężeniu. W rezultacie każde dziecko dotknięte zaburzeniami mowy typu afatycznego funkcjonuje inaczej, w zależności od aktualnej kondycji organizmu, samopoczucia, nastroju, stopnia zainteresowania rozmową, okoliczności.

WAŻNE!:

- komunikując się z dzieckiem afatycznym należy upewniać się, czy rozumie, co mówimy oraz, w miarę potrzeby, powtarzać swoje wypowiedzi;
- należy okazywać zrozumienie i cierpliwość, kiedy dziecko cierpiące na afazję długo zastanawia się nad wypowiedzią;
- nie wolno karać ani zawstydząć dziecka afatycznego z powodu trudności, jakie napotyka w procesie porozumiewania.

Za: Elżbieta Wika, *Pedagogika Specjalna - portal dla nauczycieli*, <https://pedagogika-specjalna.edu.pl/logopedia/czym-jest-afazja/>

<https://www.facebook.com/RazemRozkodujmyAfazje/>

„Psychiatria dzieci i młodzieży”, red. naukowa I. Namysłowska, Wydawnictwo Lekarskie PZWL 2004

„Zaburzenia psychiczne i rozwojowe u dzieci a szkolna rzeczywistość”, red. naukowa M. Jerzak, Wydawnictwo Naukowe PWN 2016